

Ese de doue ori in septemana
Joi-a si Domineca.

Preludu pentru Austria

pre anu intregu . . . 10 fl. v. a.
„ jumetate de anu . . . 5 fl. v. a.
„ trei lune . . . 3 fl. v. a.

Pentru Romania si Strainelate

pre anu intregu . . . 14 fl. v. a.
„ jumetate . . . 7 fl. v. a.
„ trei lune . . . 3 d. 50 cr.

CONCORDIA.

DIURNALU POLITICU SI LITERARIU.

Prenumeratiunea se face la Tipografia Trattner-Caroliana in strat'a domnesca Nr. 2, era corespondintie la Redactiunea diurnalului „Scol'a Reale“ Nr. 6. unde sunt a se adresa tote scrisorile ce privescu administratiunea, speditiunea, etc. Scrisori nefrancate si corespondintie anonime nu se primescu. Scriptele nepublicate se voru arde.

Pentru insertiunea publicatiunilor au a se responde 10. cruceri de linia. — Pretiulu timbrului imp. reg. a 30 cr. pentru una publicare, e a se transmite deodata cu insertiunea, altminteru nu se primescu. Unu nru singuratecu costã 10 cr. v. a.

REVISTA POLITICA.

Pest'a, 16/28 faur. 1866.

Cetitorii nostri cunosc d'in telegramulu ce-lu suscepuram in nrulu trecut evinementulu supriindietoriu, ce inunda tota diurnalistic'a Europei. Pana acum nu ni venira la mana date autentice mai de aproape, de câtu diversele corespondintie si sciri electrice, ce le primira diurnalele straine, d'in cari inse, afara de fapt'a câ principele Cus'a in 23. l. c. pre la 4 ore demaneti'a fu silitu de putere armata (si inca in unu modu, ce nu face mare onore seclului presinte) sê abdica de tronul, ce a si facutu, si afara de constatarea câ s'a statoritu o locutienintia principiarã in personele ce se vedu in nrulu pres. sub rubric'a „Romania,“ — nu vede omulu de câtu mai multu conjecture de tota plasea despre adeverat'a cauza a acestui evinementu grâbnicu si momentosu si despre sortea viitoria a Romaniei. D'in parte-ne pana la alta ocaștune facemu descoperirile ce urmeza mai la vale, resumendu de asta-data tote conjecturele in urmatoriele:

La inceputu si mai alesu dupa miscarile trupelor rusesci, mai tota lumea se credea indreptatita la presupunerea, câ caus'a acestei catastrofe au fostu machinatiunile rusesci; acum inse se pare afara de tota indoiele, câ cabinetulu de s. Petruburgu nu-i prè vine la socotela acestu evinementu, si acêst'a cu atâtu mai virtosu câ-ci se crede, câ Cus'a erã aplecatu a pertraptã cu guvernulu rusescu si a cède tronulu principelui Leuchtenberg. Influidint'a franceasca inse inca nu dormi si spre a impiedecã inteniunile rusesci, produse catastrofa, cu care cumca Russia nu-e indestulita documenteaza si diurnalulu of. de Petruburg, care o tîmbreza de vatemare apriata a tratatelor. Astfelu Cus'a remase ca tiganulu intre pite, protectiunea franceasca erã inca prè verde, ca se pota impiedecã evinementulu cunoscutu. *Port'a protesteaza contra suspinderii relatiunilor ei de suveranitate cu principatele romane, era puterile europene vreu se aduca lucrulu la o conferintia comune pentru a carei tenere ar' fi desemnata Viena.* Mai tote diurnalele scriu câ contele de Flandria Filipu, a refusat tronulu Romaniei si asiè se dã cu socotela câ se va alege unu principe d'in sênulu Romaniei, ca atare se candidèza mai cu sama Bibescu si Brancoveanu. Cu Cus'a d'impreuna fura prinse in acê'a demanetiã 23 de persone, cari s'au pusu pre pretioru liberu tote, afara de Librecht. Dupa unu telegramu d'in Brasieu, Cus'a trecu pre langa escorta in dilele aceste pre acolo catra Vien'a. Scopulu acestei caletorie se dice a fi induplecarea lui Filipu sê primesca tronulu Romaniei.

Multimea obieptelor referitorie la cestiunile nostre interne ne face a resume asta-di in putine cuvinte noutãtile esterne. Vomu suplèn inse in nri viitori tote cãte le socotîmu a fi de interesu pentru cetitorii nostri.

Guvernulu austriacu au estinsu a supra toturor provinciilor regatulu italicu stipulatiunile cuprinse in tratatulu de comeriũ ce inchiase innainte de câti-va ani cu Regele Sardiñiei, acum alu Italiani. Unii credeau câ acesta concessiune e unu semn de apropiare pentru recunoscerea Italiei. Lucrulu inse n'au devenitu pana acolo si putina sperare e de a vedè curendu relatiunile intre curtile de Florinti'a si Vien'a devenite la acestu stadiu de intimitate.

Crisea ministeriale in Florinti'a se pare a se fi amanatu. Negotiatiunile intre stang'a si d. Ratazzi, pre unu tempu curmate, se reinnoescu, sêu celu putienu se facu incercãri de apropiare intre acesta fractiune a camerei si intrè falangea ministeriale. Nu se pote prevedè inse ce va esì d'in sîtuatiunea presinte care e forte confusa.

Sesiunea de estu tempu a camerelor prusiene s'a inchiatu prin d. Bismarcu in 20. l. c. Discursulu Coronei dice câ guvernulu a deschisu dîet'a cu sperare, câ dorinti'a cea viua a poporului de a se medioloc impaciuire va aflã

unu resnetu intre reprezentantii tieriei; dar camera au doveditu dusmania fatia cu guvernulu, care pentru delaturarea unui disentiementu mai mare si pentru a nu se ingreuiã si mai tare actulu impaciurii au aflatu câ nu pote face mai bine de câtu a desfiintia camerele.

Asemene si inchiarea Adunãrii generali a confederatiunii elvetice inca fu pronunziata in 24. l. c! Presidîntele consiliului staturiloru au aperatu Adunarea federale in contra imputãrilor de a fi vatematu constitutiunea. In tote pãrtile conflicte si neintelegeri nu numai la noi.

In 26. l. c. au tienutu ablegatii dietali una conferintia la locuint'a lui Deak unde s'au statoritu armatoriile: In sied. de joi (1. martiu) se va propune alègereã unei comisiuni de 65 de membri, pentru gatirea unui proieptu in cestiunea afãcerilor comuni. Vineri, cas'a repr. nu tiene sied. Sambata se va publicã rezultatulu alègerii comisiunei de 65 in care s'au statoritu sê remana cei 30 de membri d'in comiss. adresei; era ceialalti 35 sê se alege asiè: 15 ardeleni, mai departe 3 romani, 1 serbu, 1 rutenu, 2 toti, 7 d'in stang'a, si 6 d'in drept'a. Totu in acesta conferintia s'a otaritu ca o comisiune de 12 membri se gatesca unu proieptu in ce rondu au a se pertraptã afãcerile mai urginti si candu sê se alege comisiunile resp.

Revolutiunea d'in 23. fauru in Bucuresci, fara turburarea ordinei materialu, Caus'a amenaduror acestor evineminte.

Pentru ca on. cetitorii nostri se pricepa mai bine cele intemperate in Romania, si sê aiba o cunoscintia câtu se pote de chiara a supra sîtuatiunii de acolo, aflãmu cu cale a permite urmatoriele:

Inca in nrulu tr. alu diurnalului nostru am voitu sê facemu o revista a supra grelei sîtuatiuni d'in Romania si a supra dubiei pusetiuni a Principelui Cus'a, dar de o parte multimea materialulu si angustimea coloneloru nostre sub decursulu dîetei presinti, era de alta parte impregiurarea câ nimene nu poteã prevedè o desfasurare atâtu de grâbnica a intemplantelor, ne facuse a amana lucrulu, despre care noi aveamu o presentire, câ-ce cu doue dile mai nainte de catastrofa d'in Bucuresci, care puse in uimire tota diurnalistic'a europeana, primiramu d'in Paris doue brosiure anonime intitulate „Guvernulu Principelui Cus'a judecatu prin amicii sêi,“ era ceialalti „Pan-slavismulu, Principele Cus'a, Romania, Russi'a.“

In brosiur'a primare se dice câ Principele Cus'a au fostu judecatu si condemnatu in an. 1863. prin Adunarea natiunale. Elu respinse atunci acestu tribunalu, sustienendu câ acelu-a ar fi compusu d'in privilegiati si factiosi, d'in reactionari si revolutinari, cari-si dedese man'a pentru a restorna tronulu in folosulu ambitiunei loru personali. Deci Principele apelã de la acesta sentintia a Adunarei la noue alègeri, la cari, precum diceã elu, trebuiã sê iee parte natiunea intrega. Dar in gur'a sa cuventulu de natiune erã numai o cursa. Legea electoralu ce octroase Principele au fostu facuta astfelu, ca sê nu fie in tota tier'a decãtu unu singuru alegatoriu, adevã Principele. Noue alègeri nu tramisera in camera decãtu ômeni cunoscuti prin devotamentulu si amicitia loru câtra Principele. Neci o persona presupusa de a se tienè de opusetiune nu potu intrã in Adunare.

Lucrandu astfelu Principele, cugetã câ-si asecuredia impunitatea. Judecandu pre ômeni de dupa sentiemintele sale, credeã câ acci-a cari l'au spriginitu pana atunci ar fi partisanii sêi cu totu pretiulu si nu Romani, cari i da concursulu loru, pentru câ sperau a-lu potè intorce inca la calea cea drepta. Urmarile adevirã câ s'au insielatu, si câ ar fi trebuitu sê aiba mai multu respectu câtra umanitate.

In prim'a sesiune, nou'a camera dede guvernulu tota alipirea sa si tote cãte ceru in legi si crèdete. Cu tote aceste abiè trecusera cãte-va lune,

si comisiunea mestecata a senatului si a camerei fu silita a constata, cu parere de reu, câ tote mergu spre reu, câ justeti'a si administratiunea erã intr'o stare deplorabile; câ finantiele erã desorganizate si câ socotelele visteriei nu au fostu prezentate de mai multi ani, câ nu mai erã neci o stabilitate neci securitate, etc. Toti membri acestei comisiuni erã amici de cei mai devotati ai principelui, cari combatuses adres'a d'in 1863. si cari sperau inca intru guvernulu principelui Cus'a. Desamagiunea se incepeã.

In maiu 1865, Camer'a fu conchiamata in sesiune straordenaria; dar ea fu curendu spedita, câ-ce se aretã opusetiune in contra guvernulu. Sesiunea fu inchisa.

Asta-di opusetiunea, care abiè numerà cinci sprediece membri ce se pronunsiase apriatu in sesiunea d'in urma — numera mai jumetate d'in Camera. Toti cei ce o compunu sunt amicii principelui, si descrierea ce o facu ei despre sîtuatiunea tieriei, tînde mai multu a o mitigã decãtu a o esagerã.

Adres'a Adunãrii d'in 1863. au fostu sentintia tribunalulu de prim'a instantia. — Amendamintele la adres'a d'in 1866, facute prin fruntasii opusetiunii romane, sunt decisiunea Curtii apelative. Acest'a e sentintia definitiva. La cine va recurge principele Cus'a in casatiune? La Russi'a? Intr'adeveru numai la ea si la creaturele ei mai pote aflã gratia de acũ innainte guvernamentulu acestui principe.

D'in amendamintele opusetiunii, facute la proieptulu de adresa alu majoritatii comisiunii insarcinate a compune respunsulu la cuventulu de tronul a-lu principelui Cusa cu privilegiulu deschiderii corpurilor legelative a le Romaniei, cetîmu urmatoriele invinuri grele:

Modificarea regulamentulu interiore alu Adunãrii prin decretulu guvernulu atribuindu-si acestu-a unu dreptu ce nu-lu aveã si ce se tieneã de atributele corpului legelativu.

Legile, cari in Romania, ca si in tote tierile constitutiunali, nu se poteã face de câtu numai prin concursulu celor trei puteri a le statulu: Adunarea, Senatul si Principele, au urmatu a le face prin sîmple decrete, cu tote câ singurulu restempu in care decretele aveã putere de lege au fostu lunele decurse de la 2/14 maiu 1864. (asta intereptiune provisoria a sistemulu constitutiunale a fostu legitimata prin Statutulu si Anesulu desvotatoriu alu Conventiunii) pana la deschiderea nouei Adunãri in lun'a decemvre 1864. — Astfelu guvernulu au modificatu prin sîmple decrete, legi votate de Adunare si sanctionate de Principele, precum legea instructiunii publice, a monopoiului de tabacu si artîclulu 1916 d'in Codicele civile.

Guvernulu au facutu d'in fabricatiunea si vendiarea noveloru ponduri si mesure unu monopoiu incuviintiatu in favorea unui intreprindietoriu (firm'a Lemaître si Bergman) fara concurentia si publicitate, intr'unu modu contrariu legii d'in 21. sept. 1864, care dechiara libera acesta industria, contrariu Conventiunii inse-si, care opresce crearea de asemene monopoiu, si contrariu interesulu industriei natiunali.

Redactiunea Monitoriului oficiale fu transformata in apanagiu datu la persone private, cu defraudarea visteriei statulu, insarcinandu-se parficularii si comunitãtile prin urcare pretiulu Monitoriului in folosulu concessunariloru, caror'a guvernulu li-a mai datu si subventiuni. Totu asiè purcese guvernulu si cu venitul de la anunciurile oficiale, ce era fu lasatu in folosulu unei persoane private.

Pensîuni s'au incuviintiatu prin sîmple decrete, in modu contrariu regulamentulu organicu.

Cu tote câ concessiunea calei ferate de la Galati la fruntariile austriace se dede cu conditiuni prea favoritorie pentru intreprindietori, nu s'a facutu nemica. Contractulu fu eludatu prin inceputuri ilusorie a le lucrãriloru. Proieptulu de lege pentru retiulu Cãilor ferate pentru tota Romania, votatu inca prin vechi'a adunare fu retrasu prin guvernulu, era concessiune

nile bancii, precum si a calei ferate de la Bucuresti la Giurgiu, au fostu incuviintiate prin decrete. Totu pre acésta cale nelegiuita au purcesu guvernulu in ceea ce privesce esecutarea mai multoru acte de insemnetate mai secundaria. S'a datu concessiune lui Godillot pentru aprovediunarea ostirei, altui strainu pentru construerea unui vaporu si patru sialupe, altui-a pentru indreptarea cursului Dambovitiei, a canalului de Joiita pentru a detorna cursulu acestui riurelu in Ciorogâre'a; lucrârile de reparare a patru strate principali a le capitalei; construerea imobileloru a 45 de statiuini postale, tote in modu contrariu prescriptelor legii in vigore. Indesiertu consiliulu de statu prin resolutiunea d'in 5. opt. 1865. au trasu atentiunea guvernului a supr'a nulitatii unoru asemene acte nelegali; guvernulu au urmatu vate-marea legiloru si a constitutiunii.

Aceste esemple au fostu molipsitorie. Municipalitatea capitalei se credii in dreptu de a contrage si ministeriulu de a sanctiona unu imprumutu de 12,500,000 franci; municipalitatea insa-si au mersu pana a inchia unu contractu cu Godillot pentru lucrâri publice de 5,500,000 franci fâra licitatiune si publicitate.

Tote actele aceste ale guvernului se dicu a fi de natura a descepta nemultumiri reali si a compromite seriosu prosperitatea publica.

(Va urmâ.)

Diet'a Ungariei.

Siedint'a públ. a casei repr. d'in 24. faur.

Presidîntulu ordenariu, protocolulu lu-duce Vilhelmu Tôth, pre vorbitori i-insemna c. Ladislau Ráday.

Dupa autentificarea prot. siedintiei trecute pres. incunoscintieza câ Felicianu Lukisich abl. cercului Stomfa cott. Posioniu si-a predatu credentiunalulu.

Intre aceste Lud. Deáky a facutu esceptiune in contra protocolului, fiindcâ n'a fostu amintite modificatiunile facute la alineele de adresa 48, 49 si 50. — Notariulu de eri Ráday lamuresce lucrulu, dicandu: câ in protoc. nu stâ aceea câ cas'a a primitu unanimu alineele 48, 49 si 50. ci câ cas'a remane pre langa „testulu originale.”

Nice regulamintele nu oblega pe notariu, ca sê amintesca modificatiunile neprimite.

Dupa acesta pres. si-continua raporturile si areta, câ in contr'a investigatiunei implinite in cerc. Mohaci a sositu petitiune. Se predâ comisiunei verificatorie perm.

Cetatea Casiovia (Kassa) cere a se miudloci restituirea minist. resp. si a municipieloru. Acést'a inse, dupa ce la ast-feliu de dorintie s'a facutu destulu in adresa, se ia numai spre sciintia. Joane Marothi cere concediu de 4 septemani, ce i-se si dede.

Gabr. Lator raporteza despre investigatiunile facute in cottulu Satmariului in privinti'a alégeriloru d'in orasiele Satmariu si Carêi. Se predau la comisiunea permanente.

Madarász ascerne d'fetei unu proieptu de lege suscrisu de mai multi, prin care se poftesce, ca ablegatii sê nu fie amplotiati, nece sê pota primî in restempu de trei ani (dupa alégere) vr'o deregatoriã.

Dupa aceste se cetîra adres'a asiè, dupa cum fu primita.

Presiedîntele si-esprime parerea, câ fiindu M. Sa de presînte in capitalea tieriei, adres'a sê se ascerne prin o deputatiune de 30 de membri, cari sê se alega prin sorti.

Madarász intrerumpe, si recumenda, ca primirea séu respingerea adresei sê se decida prin votisare, fiindcâ s'au facutu mai multe modificatiuni.

Gab. Klauzál asemine si-redfca cuventulu pentru votisare, ce la provocarea presiedîntelui se si decise prin scolare primindu-se adres'a intru tota estînderea.

La provocarea presiedîntelui, ca sê se scole acei deputati, cari nu voru se primesca adres'a, se scolara vr'o 5 insi.

Edm. Kállay protestedia in contr'a aceste procedure, afirmandu câ a se pune si contra provocare numai atunci e iertatu, candu nu se pote observâ majoritatea. Acestu protestu fu spriginitu de B. Keglevich. —

Presiedîntele se provoca la unu casu d'in diu'a trecuta, candu se intemplâ asemine procedura fâra ca sê fia facutu cine-va ce-va esceptiune.

Madarász inse nu pote privi procedur'a de eri de indreptariu.

Cu acést'a se finî dîsput'a; apoi se procese la alégeria deputatiunei de 30 insi (prin sorte), alesi fura urmatorii deputati: c. Georgiu Apponyi, Ign. Kacsokovics, Joane Paczolay, Ar. Szilády, Fr. Deák, Aug. Baranyi, Ant. Varga, Lud. Vadnay, Dem. Horváth, Col. Zámory, Josifu Bánó, Georgiu Bartal, Stef. Patay, Fr. Sümeghy, Josifu Hodosiu, Paulu Szontágh, b. Adalb. Bánffy, Nicol. Oroszi, Josifu Pethes, Ant. Csengery, Bela Perczel, c. Fel-Ferraris Zichy, E. Lehoczky, Ad. Szentiványi, Lud. Ibrányi, Em. Ivánka, Stef. Beliczay, Nicol. Bánó, b. Herm. Podmánczky, Nicol. Oláh, b. Paulu Luzsénszky, G. Lukács, Paulu Angyal, Lud. Geduly, Ad. Dobránszki si Nicol. Borbély.

Pres. incunoscintiedia cas'a despre unu raportu sositu de la taverniculu tieriei in privinti'a casei celei noue; pres. doresce ca sê se denumesca o deputatiune, si inca in persoanele aceloru dni, cari s'au mai ocupatu cu caus'a acést'a; inse la propunerea lui Bonis cu primirea casei se incredintiã comisiunea alesa pentru spesele casei. Pres. reportedia, cumca Sigmundu Popoviciu d'in intemplare nu e indusu de abl. verificatu in unu protocolu alu unei siedintie d'in jan. ce se suplinî acum'a.

Dupa aceste se verificâ unanimu cont. Ed. Károlyi deput. cerc. Mizsle cottulu Abauj.

Siedint'a públ. a casei repr. d'in 26. faur.

Pres. ordenariu. Protocolulu lu-duce Milianu Dimitrievics pre vorbitori i-insemna V. Tôth.

Dupa autentificarea prot. sied. trec. se reportedia despre sosirea credent. lui Ioane Moldovanu, deput. orasiulu Ocn'a Sabiiului (Vizonya). Se predâ comisiunei permanente.

S'a prezentatu apoi adres'a purisata, pusa intr'o teca frumoasa de catifea rosia, care cetîndu-se prin not. V. Tôth, se suscrise de preside si V. T. provediendu-se totu-odata si cu sigilulu casei.

Deputatiunea incredintiata cu predarea adresei se va primî de câtra M. S. in 27. faur. d. a. la 2 ore. Membrii deputatiunei au a se adunâ pre la 1 ora in aceea-si di la cuartîrulu lui Deák de unde voru plecâ la Bud'a.

Orasiulu Dobritinu cere impoterire pentru facerea unei cali ferate asiè numite Satmaru-Sigetana. (Strigâri: Vomu da!) Totu acesta rogare o asterne casei camer'a de comerciu si industria a acelu-asi orasiu. Se predau comisiunei respective.

Paulu Rájner cetesce raportulu comisiunei incredintiata cu bugetulu casei depre lun'a lui fauru. Se aproba.

Lad. Bezerédi, cu privire la datînele d'in 1848. si 61. propune, ca bugetulu casei sê fie gatîtu la inceputulu fie carei lune, si deputatii sê-si scota plat'a anticipandu de doua ori la luna adeca: in 1-a si 15-a. Majoritatea casei inse remane pe langa aceea, ca ablegatii sê-si scota léfa in fia-care luna numai odata.

Deputatiunea amintita mai susu predede Majest. Sale adres'a casei de josu pre langa urmatoriile cuvinte rostite de presied.:

„Inaltiate imperate si rege!

Corpulu reprezentativu alu Ungariei ne-au incredintiatu, sê-Ti predâmu M. Tale adres'a gatita la inaltulu cuventu de tronu. Maiestate, asculta rogarea nostra umilita si primindu-o dá patriei acesteia lenise si fericire. Predandu-Ti cu onore omagiale adres'a, ne recomandâmu cu umilintia impreuna cu tramitietorii nostri inaltei gratie a M. Tale.”

Maiestatea Sa respunde:

„Voiu luâ la desbâtere adres'a ce Mi-ati predat'o acum'a, si respunsulu Mieu lu-voiu impartesî câtu mai ingraba in rescriptulu regescu ce se va adresâ câtra magnatii si reprezentantii tieriei.

Voiu face acést'a cu ace'a franchetia fâra de reserva, care caracterizeza procederea Mea de pan'acum.

Am petrecutu cu acestu privilegiu mai indelungatu in capitalea tieriei, mai cu sama d'in cauza, câ in urm'a interesarei interne, cu care Me portu pentru bunastarea iubitei Mele Ungarie, am doritu a Me face cunoscutu pre basea esperintieloru personali cu adeveratele dorintie ale tieriei, si a urmarî cu atentiune momintele de capetenia ale pertraptâriloru dietali.

Repetit'a declaratiune de incredere fatia cu Mine chiar' asiè de placutu Me petrunse, ca armoni'a, ce se aduse la cale in privinti'a punctulu de manecare si a scopului finale.

Cu atâtu mai mare parere de réu a trebuitu inse sê observu tèmeurile dvostre escate in decursulu desbâteriloru, cari se referescu la modalitãtile realisârii desemnate de Mine.

Mi-place a crede, câ acele nu voru lancedi promptitudinea colucarii dvostre indreptata spre ajungerea scopului finale, si acést'a o dorescu cu atâta mai virtosu, cu câtu sum mai tare convinsu, câ in interesulu totororu poporeloru Mele trebuie si in asta privintia sê Metieniu cu determinatiune tare de principiile fundamentali a le cuventului Meu de tron u.

Impartesiti tramitietoriloru dvostre salutarea Mea regesca si-i ascurati despre nestramutatele Mele sentieminte parintesci.

Amendamentu

la alin. XXXIX. (nr. 9. Conc.) a proieptului de adresa facutu prin d. Ios. Hodosiu.

Testulu originale.

XXXIX. Multiamimu M. Tale si pentru ace'a ingrigire pre inalta cu care porti la inima deliberarea finale a relatiuniloru provenitorie d'in uniunea Transilvaniei cu Ungari'a. Fundamentulu acestoru relatiuni, l'au pusu acele legi, cari s'au adusu in 1848. despre Uniunea Ungariei cu Ardelulu in contielegere comune a ambeloru acestoru tiere si s'au santiunatu solenu prin aprobare regesca. In respectulu acest'a inse mai este multa a se face si noi nu ne indoimu câ spre miudlocirea unei otariri d'in tote partile odihnitorie drepte si cuvenintiose, e de lipsa o cumpenire matura si prevedere. In consultariile acestora pre noi ne voru conduce sentiemintele iubirei fratiesci; si basea sperâriloru nostre e increderea, câ nimene nu va pofti de la noi ce-va, ce ar' potè periclitã principiile fundamentali a le constitutiunii nostre; precum de alta parte neci noi nu vomu pretinde nemi'a ce ar' potè periclitã dreptulu autonomu si legelativu, intregetatea si nedependinti'a Transilvaniei ca a unei tiere ce se tiene de coron'a stlui Stefanu.

Testulu schimbatu

Multiamimu M. Tale si pentru ace'a ingrigire prea inalta cu care portu la inima deliberarea finale a relatiuniloru provenitorie d'in legatur'a Transilvaniei cu Ungari'a. Fundamentulu acestoru relatiuni l'au pusu Sanctiunea pragmaticea si articl. VI. alu legii d'in 1791. In respectulu acestu-a inse, cu privire la legile d'in 1848. precum si cele transilvane d'in 1863, mai este multa a se face si noi nu ne indoimu câ, spre miudlocirea unei otariri d'in tote partile odihnitorie drepte si cuviinciose, e de lipsa o cumpenire matura si prevedere. In consultariile acestora pre noi ne voru conduce sentiemintele iubirei fratiesci; si basea sperâriloru nostre e increderea, câ nimene nu va pofti de la noi ce-va, ce ar' potè periclitã principiile fundamentali a le constitutiunii nostre; precum de alta parte neci noi nu vomu pretinde nemi'a ce ar' potè periclitã dreptulu autonomu si legelativu, intregetatea si nedependinti'a Transilvaniei ca a unei tiere ce se tiene de coron'a stlui Stefanu.

Cuventarea deputatului Iosifu Hodosiu tienuta in siedint'a d'in 23. februaru.

Onorata Casa! Inainte de tôte cauta sê me rogu de onorat'a casa, ca sê fia cu indulgentia déca voiu vorbi impedecandu-me in cuvinte; me voiu impedecâ in cuvinte pentru aceea, pentru câ o marturisescu intr'adeveru, câ n'am pre avutu ocaziune de a tienè cuventâri in limb'a magiara. Daca mi-ar' fiertatu a vorbi in limb'a mea romana — si pote va veni tempulu si la acést'a — atunci asiu sci sê vorbescu mai la intielesu, mai precisu, mai cu mare fluiditate si póte cu o retorica mai frumoasa ba si in ce-va fraseologia. Dar' asiè voiu spune numai simplu aceea ce voiescu a vorbi.

Observu si aceea: 1) câ dupa potintia voiu fi scurtu in vorbire; 2) câ voiu vorbi numai d'in punctu de vedere legalu; si 3) câ voiu esprime — sine ira et studio — numai convingerea mea curatu personale.

D'in amendamentulu ce amu propusu, se pote vedè câ vreu a vorbi despre Transilvani'a. Despre Transilvani'a dicu, domniloru, pentru câ ea nu este atâtu de fericita, ca sê i-se fi lasatu si ei o carta bianca precumu s'a facutu acést'a pentru Croati'a; cu tôte câ Transilvani'a cu mai multu dreptu ar' potè sê pretinda acést'a de câtu Croati'a. Despre Transilvani'a vorbescu domni mei, despre ace'a frumoasa si nefericita Transilvania, dulcea mea patria natale, pe care, in starea ei de asta-di, o consîderu ca si candu asiu tienè in mana unu mâru de auru pretiosu, si intorcându-me in drépt'a asiu dice câtra Petru: de vreu, tie ti-lu dau; si totu atunci me intorcu in stang'a si dicu câtra Pavelu: de vreu, si tie ti-lu potu dà.

Noi avemu se ajutâmu Transilvani'a d'in asta pusetiune precaria; si vomu ajutâ atunci,

daca vomu respecta principiile fundamentale ale constitutiunii ei.

Domnilor! Transilvania nu numai pe baza dreptului istoric, ci si in puterea diplomei leopoldine de la an. 1691., si a santiunei pragmatice de la an. 1722., precum si dupa toate legile ei posteriori, este o tara cu totul independenta atata de catra tiera ungarasca catu si de catra provinciile asie numite ereditare; si ca atare si-are administratiunea si legelatiunea sa propria.

Ungaria nu multu dupa bataia la Mohaci de la an. 1526., a venitu sub domnirea casei absburgice; Transilvania inse si-a tenuity independentia sa inca mai duce secole dupa aceea; si abid catra finitulu secului XVII. a ajuns si ea sub scutul casei absburgice: dar precumu mai nainte asie numite ereditare; si a sustenutu si exercitatu dreptulu seu de propria gubernare si legelatiune — independente cu totul de Ungaria si de provinciile ereditare.

Legatur'a Transilvaniei cu cas'a absburgica o stabileste dara, diplom'a leopoldina de la an. 1691. Ast'a este petra fundamentale a independentiei Transilvaniei. Asie credu ca nu este de lipsa, ca se enumeru puntele acestui documentu de mare importantia.

Altu fundamentu principale alu independentiei Transilvaniei este santiunea pragmatice; dupa acest'a, intre Transilvania si Ungaria nu este alta legatura, de catu aceea: ca acelu-a care e regele Ungariei e totodata si principele Transilvaniei — prin urmare nu e alta de catu uniune personale intre aceste doue tieri: numai coron'a e comune, era in altele sunt cu totul independenti un'a de alt'a. Transilvania chiar asie de independente a fostu intru primirea sanctiunei pragmatice, ca si Ungaria; si a primitu-o la an. 1722. si a indusu-o in cartea de legi la an. 1744., chiar precumu a primitu-o Ungaria la an. 1723.

Unu altu fundamentu principale de independentia gubernamentale si legelativa a Transilvaniei sunt legile de la a. 1791. — Articululu VI. din legile de acestu anu, spune apriatu legatur'a ce este intre Transilvania si Ungaria, si i-asecura independentia. Eca ce dice acestu articulu: „Tam sua sacratissima Maiestas, quam secutori eiusdem ex augusta domo austriaca successores, qua legitimi Reges Hungariae Transylvaniam tanquam ad sacram regni Hungariae coronam pertinentem, eodem cum Hungaria imperii et successionis jure tenebunt, et velut propriam habentem constitutionem nullique alteri regno subjectam, juxta proprias leges et constitutiones legitime confirmatas, non vero ad normam aliarum provinciarum haereditariarum gubernabunt.“ Si mai la vale: „per se subsistentis et ab alio regno independentis principatus Transylvaniae.“ — Articululu VII. din acelu anu, vorbesce despre potestatea legelativa, si articululu VIII. despre potestatea executiva a Transilvaniei; era articululu IX. despre negotiele externe ale Transilvaniei, si respective despre tratatele de pace; „Occasione“ dice acestu articulu „tractatum cum exteris suscipiendorum, in negotiis Transylvaniam respicientibus, aut involventibus, consilio quoque Gubernatoris regii et consiliariorum transylvanicorum pro re nata, uti dignabitur, vel in casum comitorum desideria et reflexiones Statuum et ordinum Transylvaniae, pro ratione circumstantiarum clementes exauditura sit, et confecta pace, eiusdem pacis conditiones medio gubernii regii statibus publicari faciet.“

Si tote aceste legi domnilor, sunt santiunate cu juramintele principiloru.

Asiu mai potè aduce si alte date, ce parte asicura parte recunosc independentia gubernamentale si legelativa a Transilvaniei precumu si integritatea ei; dar' nu le aducu inainte, pentru ca unele pote ar' pare odiose, altele sunt numai rescripte imperatesci, si prin urmare inca nu sunt legi, era io amu disu la inceputu ca numai din punctu de vedere legalu voiescu a vorbi.

Deci trecu la asie numitele legi de uniune din an. 1848. si in specie la articululu I. transilvanu din acelu anu. Neconsiderandu modulu cumu s'a formatu acelu articulu; ba neconsiderandu nici macar' jurstarile in cari s'a adusu; si nemamorandu nici chiar' aceea ca romanii acumu inainte a fostu protestatu in contr'a uniunei; si mai multu, neconsiderandu inca nici aceea ca acelu articulu de lege nu are tote calitatile legali, ca dupa art. IX. dela

a. 1744. pentru ca unu proiectu de lege se aiba valere legale, se cere ca exemplarie tiparite si proviedute cu subscrierea propria si cu sigilulu principelui se se trimeta la deregatorii spre a se depune in archivele asie numitelor locuri credibile —, cumca acest'a cu articululu I. dela an. 1848. din Transilvania nu s'a intemlatu, o scie tota lumea; dar' cumu amu disu, abstragundu dela tote aceste, cari de altmintre nime nu le pote nega io numai o fapta si propriamente o nefapta vreu se aducu inainte; si acest'a e ca: in modu legelatoriu neci Transilvania n'a primitu nici-o data si n'a inarticulatu in legile sale articululu VII. dela an. 1848. din Posionu; si de asemene in modu legelatoriu neci Ungaria n'a primitu nici-o data si n'a inarticulatu in legile sale articululu I. dela a. 1848, din Transilvania: si asie neci cest'a pentru Ungaria, neci cel'a pentru Transilvania, nu pote se aiba putere legale. Se-mi fia iertatu a mai memor'a o fapta, si acest'a e chiar' fapta, ca adeca, dela a. 1848. incoce s'a tenuity in Transilvania de doue-ori dieta; un'a la a. 1863. si alt'a la an. 1865. adeca numai acumu in tom'a trecuta: prin acest'a dara s'a refransu aceea ce in 1848. oficialmente s'a disu ca adeca dieta de atunci ar' fi fostu ce'a din urma dieta a Transilvaniei, si ca cu ace'a dieta s'ar' fi finitu istoria legelatiunei in Transilvania.

Din tote aceste io conchidu, ca uniunea Transilvaniei cu Ungaria nu este fapta complinita, precumu amu auditu a se afirmã in acest'a casa.

Dar' mi-veti dice, ca la a. 1848. s'a alesu in Transilvania deputati pentru dieta din Pest'a. Asie este, si io sciu acest'a; inse io sciu si aceea, ca petempulu canduse faceau acele algeri, legea si respective articululu transilvanu despre uniune inca nu era santiunatu de principe; si apoi intrebu pe ori-care jureconsultu, care cunosce dreptulu publicu alu Transilvaniei, ca: potut'a principele fara neci o lege formale a imputeri pe palatinulu tierii unguresci a santiuna legi pentru Ardealu?

Asie e, la a. 1848. s'a facutu in Transilvania algerile de deputati pentru dieta din Pest'a. Dar' la a. 1863. si la a. 1865. s'a facutu in Transilvania algeri de deputati nu pentru dieta din Pest'a, ci pentru dieta Transilvaniei inse-si.

Si prin acest'a dar' a demonstratu chiar' locutorii si respective natiunile Transilvaniei tote, ca uniunea nu e fapta complinita, si ca articululu I. transilvanu de la a. 1848. are a se lua sub pertraptare, de asemene si articululu VII. de la Posionu din acela-siu anu. Ast'a contine si cuventulu de tron.

Se-mi fia iertatu a vorbi vre-o cate-va cuvinte si despre asie numitele partiuri, pentrucã sunt in strinsa legatura cu Transilvania. Io aceste le tienu de parti integrante ale Transilvaniei. Acumu din tempurile vechi curge unu continuu procesu internatiunele intre Trann'a si Ungaria despre aceste partiuri. Din legile Ungariei si anume din articululu 18 dela a. 1741. se vede ca Ungaria ar' ficerutu reincorporarea acelu partiuri. Inse nu s'a decisu alta, decatu „auditis desuper etiam Transylvanis“ adeca se se asculte despre acest'a si Transilvania. La a. 1792. inca nu s'a decisu alta; eca ce dice articululu 11. din acestu anu: „Quoad desideratam . . . reincorporationem, altefata sua majestas dominos Transylvanos in primis quae celebrabuntur comitiis, semet audituram, acceptaque illorum Declaratione, benignam suam mentem Statibus et ordinibus regni hujus manifestaturam declarare dignata est.“

Ci domnii transilvani nu s'a dechiaratu seu ce e mai multu nu s'au invoitu neci o data la reincorporare.

Dar' se pretinde reincorporarea in puterea articululu 21. dela a. 1836. si pe baza articululu 6 dela a. 1848, ambe din Posionu. Io inse negu ca pe baza acestor articule se pote legalmente efeptu reincorporarea; pentrucã aceste articule de legi, Transilvania neci-o data nu le-a primitu, nici in privint'a asta lege propria n'a adusu. Scimu ca la a. 1837., adeca indata la anulu dupa art. 21 dela Posionu, sa tenuity dieta in Transilvania, unde a fostu reprezentate si partiurile, si principele de atunci a tramisu acelu articulu la dieta Transilvaniei, dar' acest'a nu l'a primitu; si asie precumu mai nainte asie si dupa aceea partiurile atatu in respectulu administrativu catu si in respectulu legelativu s'au tenuity de Transilvania.

Io dara incorporarea partiurilor la Ungaria o tienu de nelegale. Nelegale in respectulu Transilvaniei pentru aceea, pentru ca ea in estu obiectu n'a adusu neci-o lege; nelegale in respectulu Ungariei pentru aceea, pentru ca nu esecutiv'a prevediuta in art. 6 de la a. 1848. a efeptu reincorporarea, dar' care de almintele dupa parerea mea fara lege transilvana nici nu o ar' potè efeptu. Deci o repetiescu ca io partiurile, le tienu de parti integrante ale Transilvaniei.

Dupa ce dara si cu aceste amu se-mi finescu cuventarea, uniunea nu se pote considerã de fapta complinita; dupa ce valoarea articululu I. transilvanu de la a. 1848. stã inca sub cestiune; dupa ce mai incolo, legea transilvana de la a. 1863. despre natiunea romana a facutu schimbare esentiale in dreptulu publicu alu Transilvaniei, ba se pote considerã de parte constitutiva a acelu dreptu, ceea ce noi nu trebuie se ignoramu; dupa ce in urma, nime nu se indoiesce, si neci nu se pote indo de spre valeditatea santiunei pragmatice, si art. VI. dela a. 1791. din Transilvania: asie amu cutediatu a face amendamentul ce l'amu pusu pe mas'a casei, si recomandandu-lu in atentiunea onoratei case, me rogu se binevoiesca alu prim.

D. dep. Sigmundu Borlea spriginã amendamentulu condeputatulu seu din Diarandu estu modu:

„Avendu presupusetiunea ca amendamentulu facutu de condeputatulu nostru Hodosiu nu va fi primitu si ca asemenea altor amendamente neci nu se va pune la votisare si ca astfel, — cu tote ca-lu partenescu si-lu primescu in tota estinderea sa — nu voiu avè ocaziune de a descoperi prin simpla votisare parerea si convingerea mea, ceru patiint'a casei ca se asculte scurt'a-mi propunere, cu atatu mai vertosu, ca-ce nu voiu se repetiescu argumentele preaintemeiate a le condeputatulu nostru Hodosiu, neci a produce altele noue, numai atata voiu se mai adaugu la propunerea lui ca dupa parerea mea, primindu-se amendamentulu cestiunatu, s'ar resipl incatu-va multele ingirigi ce le au Romanii ardeleni, in privint'a infatisiarei lor la dieta Ungariei, si cari, amintindu-se ca prin treacatu, facu mai bine de $\frac{3}{5}$ parti din locutorii Transilvaniei, — prin acest'a s'ar mediuloci deslegarea norocosa si fratiesca a unei cestiuni forte interesante si ponderose.“

Pest'a 28. faur. 1866.

In nrulu trecutulu alu diurnalulu nostru „Concordia“ sub rubric'a: Revista politica, intre altele se dice despre cuventarea mea tenuity in caus'a natiunitatii in siedint'a de la 21 faur., cumca eu atunci m'asiu fi dechiaratu, ca nu stau in dieta ca romanu, ci ca deputatu alu tierii. Scriitoriulu „revistei politice a fostu reu informatu despre expresiunile mele, ca-ci cuvintele mele resp. sunt urmatoriele: „nu stau aici numai ca ablegatu romanu ci sum si reprezentante alu tierii.“ (Vedi mai in josu cuventarea mea scosa din diariulu stenograficu.) Smint'a ce s'a comisu in asta privint'a si-trage originea din impartesirile unor foi magiare, caror'a li place a publica numai atata si numai ace'a, catu si ce le vine lor mai bine la socotela pentru partitele ce le representeaza.

De altmintrea, cumca am si are fie care deputatu cuventu a se numi si reprezentante alu tierii trebuie, se recunoscã ori si cine, pentru ca cu 1848. a incetatu reprezentant'a cu instructiune si cu acest'a si numirea strinsa de deputatu alu cercului romanu seu magiaru cutare si cutare, prin urmare, scriitoriulu Revistei tenuity acest'a in vedere de buna sama si-ar' fi formulatu assiom'a de pre colon'a a 2-a din nrulu 13 astufeliu: reprezentant'a tierii o face complexulu totororure presentantiloru, prin urmare unulu seu cati-va deputati nu sunt reprezentant'a tierii (ce-e dreptu si ce neci n'a dis'o nimene) ci fie care este si reprezentante alu tierii, fara de a inceta pentru ace'a a fi deputatulu poporatiunei (magiare, romane etc.) ce l'a alesu. Cumca poporatiunea romana au alesu (pre unde au potutu) pre deputatii sei ca pre fi ai natiunei romane si ca pre confrati ai sei in care are tota increderea, ast'a nu o trage nime la indoiela, si eu crediu cu iertarea d. scriitoriulu revistei polit., ca pentru ace'a poporatiunea romana n'are nimic'a in contra, daca unu deputatu seu

altulu alu sêu alesu ca atare, se numesce si reprezentante alu tieriei. Atât'a încâtu fu atînsa person'a mea in specie; éra ce se tiene de cele dise in generale despre toti deputatii romani cu privire la cuventarea d. Gozsdu tienuta in numele loru, voiu servi cu unele desluciri in nrulu venitoriu.*)

Sigismundu Victoru Popu.

Cuventarea lui Sigismundu Victoru Pop

(tienuta in siedînti'a casei repr. d'in 21. faur. la desbătarea speciale a proiept. de adresa)

Onorata casa! Am auditu de multe ori dicandu-se, cumca natiunea magiara are simtiri nobile, cumca e gat'a a impartîi tote drepturile cu ceialalti frati ai sêi si cumca celoralalte natiunitati li va da totu ce e in consonantia cu ecuitatea si dreptatea, si n'ar' periclitã intregitatea tieriei. Credui, nu contradicu neci cã me indoiescu. Inse pentru a ne odîhni si a ne lamuri conceptele si mai deamenuntulu, voiu a-mi da si eu pre scurtu parerea asupra conceptului de natiunitate si de natiune politîca. (S'audimu)

Inainte de 1848. natiunea politîca au formatu-o numai acele caste privilegiate, d'in a caror'a sînu membri numerosi d'impreuna cu mine se afla si acum de fatia; va sê dica in timpurile acele natiunea politîca au formatu numai nobilimea reprezentata in cas'a de josu si boerimea, âdeca magnatii reprezentati in cas'a de susu — acesti factori formara pre atunci natiunea politîca; cã-ci eu nu potiu tienê de natiune politîca pre alt'a, decãtu pre acea carea are dreptu a se mestecã in politîca si a aduce legi (S'audimu). De demultu, precum dovedescu nenumerate pãgine a le legiloru Ungariei, natiunea politîca au fostu: *incltyti status et ordines regni Hungariae*, ér' nu *incltyti status et ordines nationis Hungariae*; nîmene nu va aflã in corpus juris, cã natiunea politîca ar' fi constatu d'in alt'a, decãtu d'in aceste *incl. status et ordines*. Inse dupa ce legile d'in 1848. au surupatu barierele casteloru privilegiate, s'a escatu alta sîstema, âdeca sîstem'a reprezentatîva, Pre temeiuu aceste sîsteme cuprindemu si noi toti aicia locu, si si eu, cu tote cã me tienu de natiunitatea romana, totu-si nu stau aicia numai ca ablegatu romanu ci sum si reprezentantele tieriei (aprobare). Condeputatulu *Kérkápolyi* in cuventarea sa tienuta in siedintia de eri, i-a denegatu amiculu meu *Vladu* romanetatea dicandu-i cã aci nu e romanu ci magiaru. (O voce: tiena-si-o sie-si, sgomotu.) Tiena-si fie care epitetulu ce voiesce a si-lu da, dar' pentru acea nu detraga de la altulu acea ce-i compete dupa dreptu, precum d. e. si mie numirea de romanu. Precum amintîi, natiunea politîca n'o formeza clãsi si natiunitati sengurãtece, ci complexulu totororu natiunitatiloru, âdeca cu totii la olalta, si acestu complexu cumulativu se numesce Ungaria. Dupa conceptulu acest'a asiê credu, cã dicandu-se in adresa „cã natiunea vorbesce cãtra natiune,” prin acestu cuventu se intielege complexulu tutororu natiunitatiloru, asiê dara ne intielegemu cu totii la olalta (aprobare generale.) Atîngandu acestu obiectu delicatu, care s'a disu de multe ori cestiune ardietoria, de la care aterna grandeo'sa potere a patriei si fericirea viitorulu ei, sê nu luãmu lucrulu prea pre usioru, ca si candu s'ar' potê ignorã: cã afara de natiunitatea magiara, n'ar' esiste in patria si alte natiunitati, acêst'a trebuie s'o recunoscemu, cã existu, si prin acêst'a tote indoelele ulteriori se voru delaturã. Domniloru! una mama morbosa stã inaintea nostra acêst'a e incungurata de mai multe natiunitati ca de atãte fiice a le ei, mam'a acêst'a, ca sê vorbescu in sensu alegoricu e patri'a comune care fiindu morbosa, detorintia nostra a totoror'a este a concurge pentru curarea ei, si de vomu concurge cu totii, in scurtu tempu se va vindecã; se va vindecã ori si cum, cã-ce ea trebuie se traesca, in infinitu; si dupa ce la tempulu sêu se va vindecã, credui cã acesta mama va da fiicei celei mai puternice, âdeca magiarulu antaieitatea limbei dîplomãtece (aprobare) dar' i va cercuscrie mãrginile, va se dica va dechiarã cumca limb'a dîplomãteca nu se estinde mai departe decãtu la afacerile dîfetali si la guvernulu, ér' tote celelalte bunefãti si drepturi le va impartîi intr'o forma cu celelalte

*) Ne rezervãmu si noi pre atunci dreptulu de a face observãrile nostre atãtu la acesta dechiaratiune, cãtu si la cele ce se voru impartesi.

fiice a le ei (aprobare generale); cã-ci mam'a ast'a comune e tier'a unguresca, care nu cunosce d'in codîcele civile austriacu la impartiea numai partea obligatoria sêu numai $\frac{1}{4}$ ce-i compete dupa acestu codîce muierii sêu barbatulu veduvu, ci dupa spiritulu legiloru Ungariei scie forte bine, cã *aequalis divisio non conturbat fratres*, dar' scie si acea cã: *aequalis participatio confirmat fratres*. (aprobare, vivate.)

Cuventarea lui Stratimirovics.

Onorata casa! Ca serbu me simtiu silitu a promite inca o observatiune, inainte de a pasi la propria motivare a amendamentulu meu. Unulu d'in motivele si propusetiunile principali a le infatiosiarei mele in mediulocu DV. este acelu, ca sê vorbescu nu numai pentru libertatea patriei ei si pentru egalea indreptare a natiunitatiloru si limbelor, care dupa opiniunea mea e cerint'a, neconditiunata a unui venitoriu mai bunu pentru Ungaria. Pentru acea mi-voiu tienê de detorintia la tempulu sêu, a intona revediuinea pre cale legale a acelei pãrti a legiloru d'in 1848. care stã in contradicere cu amintit'a indreptare egale. Nu e indoela, cã exclusiv'a domnire a unei singure limbe stã in contradicere cu egalea indreptare a natiunitatiloru. Daca eu de astadata d'in respecte legali si d'in oportunitate vorbescu unguresce totu odata me aperu in contr'a unei atari interpretatiuni, cã insu-mi asi fi renuntiatu de dreptulu de a vorbi in limb'a mea. Fie-miertatu acum a trece la motivarea amendamentulu meu. Intrebuintiarea singulariulu in pasagiulu: „o natiune libera cu alta natiune libera” d'in aline'a 16 a proieptulu de adresa, dupa parerea mea e propria a sterni o sêria intrega de neintielegeri atãtu in respectulu poporeloru d'in coce cãtu si d'in colo de Lait'a. In mine inca a sternitu o ingrigire mare atãtu d'in punctu de vedere alu dreptulu cãtu si alu politîcei. Chiar' spiritulu ce se manifesta in aceste cuvinte e in contrastu cu cele d'in aline'a 17 ce urmêza. Pentrucã dupa cum intielegu eu cuvintele amintite insemna: cu o alta natiune libera, in contrastu cu neamestecarea pronunziata aci, precumpenindû aceulu principiu, care d'in respecte de statu l'amu dori acelor tierie si provincie. Pote, ca sê retacescu, inse mi-se pare ca si candu acestu sengulariu de sub intrebare ar' cuprinde o programa intrêga a politîcei venitorie; âdeca programulu centralisatiunei pre teritoriulu regatulu ungurescu si a centralisatiunei germane d'incolo de Lait'a. Trebuie sê marturisescu, cã posibilitatea unei atari interpretatiuni a cuvintelor citate de mine — si chiaru o parte a preseii federaliste le interpreta in acestu modu — in respectulu patriei comune provoca periculi grei si ingrigitori.

Acea pote pune sub intrebare tote staruintele nostre politîce, fiindu cã pote sê ne aduca atãtu pre noi cãtu si ostenelele nostre in contrastulu celu mai mare cu tote relatiunile traditiunali a vietiei nostre de statu, cu dãtenele, moravurile si vederile poporeloru patriei nostre, pentrucã tote aceste poporatiuni sengurãtece sêu in totalitatea loru cerca si afla chiar' in decentralisatiune si in guvernarea de sine imprenata cu acea, conditiunile desvoltarei loru materiali si morali-intielesuali; uniculu pemnu ascuratoriu, unic'a garantia ascuratoria de drepturile si libertãtile loru. Inca mai multu! ea ne aduce in unu contrastu si cu spiritulu tempulu care si-dede acû protestulu contra ori carei concentrãri, aiba acea ori ce forma si desvoltare, sêu ori ce validitate.

Centralisatiunea a aretatu totu deun'a si pretutîndeni predomnirea numai a unei clãsi sêu a unei semintie mari, si totudeun'a si pretutîndeni a periclitatu liber'a existintia a individulu. Deci daca posibilitatea unei intepretatiuni false a acestei expresiuni ar' fi periculosa pentru noi si ar' impiedecã necesari'a unire a natiunitatiloru atunci de sicuru acestu intielesu alu acelei-a nu neleniscesce mai putinu si pre natiunile d'in colo de Lait'a. Usulu cuventulu „o natiune” — in unu locu, unde suntu presente mai multe natiuni politîce — usulu acelu-a de cãtra diet'a magiara cea liberale in adres'a sa, senatulu imperiale l'ar' potê recunosce de egal. Eu nu credu si nu potiu crede cã acêsta on. casa — carea numera in mediulocu sêu atãti barbati de statu prevedietori, — prin cuvintele sêu pasii sêi voesce sê dee lumei ocaziune a presupune, cã insã-si ar' merge pre calea politîca a ministriloru si barbatiloru de statu neprevedietori. Acea n'ar' fi alt'a de cãtu o necunoscare totale a spiritulu acelu-a, care strabate tote plangerile si luptele politîce acelor 17 ani trecuti.

Acesta lupta politîca a fostu in line'a prima o lupta pentru egalea indreptare in dreptulu publicu a natiunitatiloru, pentru o atare indreptare egale a natiunitatiloru, carea e neincungurabile in statulu modernu si care a devenitu si remane o conditiune a acelu-a.

Desi in acesta lupta a jocalu rolu deosebitu dre-

ptulu istoricu, totu-si acêst'a a fostu o arma tare contra acelei egemonie, care ne amenintia pre toti; inse dreptulu neprescriptibile alu natiuniloru nu numai cã e mai pre susu de cãtu celu istoricu, dar' are si o durata mai lunga si nimenu nu i-a succesu pan'acum a-lu vatemã fãra de a fi pedepsitu.

Precum a reesitu invingatoria d'in lupta, egalea indreptare a individualitatii pre langa tote piedecele ce i le au aruncatu in cale castele, asiê se va redicã in contr'a totororu tendintieloru de egemonia si egalea indreptare a semintieloru de popore, ca o conditiune a adeveratei libertãti, de ora ce ea formeza un'a d'in bazele progresulu omenimei.

Deci spre a se incungurã neintielegeri triste, trebuie sê me rogu cu atãtu mai tare a se intrebuintia pluralulu in pasagiulu citatu, cu cãtu suntu de neleniscitorie si sternitorie de grigi unele puncte d'in vorbirile lui *Eötvös* si *Lónyay*, atãtu pentu natiunile negermane ale Austriei, cãtu si pentru cele nemagiare d'in Ungaria. Aceste vorbiri suna a aliantia ofensiva a magiariloru, — si in contr'a cui? acêst'a mi-o potu cugetã, dupa ce bar. *Eötvös* a votatu multumirea sa centralistiloru germani, uitandu cu totulu pre acei barbati liberali ca *Rieger* si *Smolca* cari multu mai inainte si-au redicatu grafulu in senatulu imperiale pentru drepturile Ungariei. Domnii miei! eu nu me tienu de fantastii ce se lupta contr'a moriloru de ventu. Ca omulu faptei, me ocupu numai de lucruri positive. Inse pasulu baronulu *Eötvös*, care areta cestiunea orientale de periculosa pentru Ungaria si Austria — me convinge, cã unele cercuri mai inalte dorescu ore care aliantia a germanismulu cu magiarismulu. Candu acesta manifestare nu ar' fi esitu d'in gur'a unui barbatu ca *Eötvös*, asiê trebui s'o consideru ca sentint'a unui amicu alu centralisatiunei de mai nainte. Pentru cã parerea, ca si candu cestiunea orientale ar' fi periculosa pentru Austria, in politîca Austriei de pana acum — incependu dela *Metternich* pana la *Schmerling* — a sierbitu de indreptariu. Inse nu cestiunea orientale in sine, ci acea politîca, care vediu periculu in acêsta cestiune a lucratu intr'acolo de ea a devenitu in fapta unu periculu, si numai acestei politîce e de a se atribui, cã Austria veni in o stare in care diace si d'in care nu se pote redicã.

Pentru cã e unu adeveru eternu alu istoriei, cã acele cause, care conditiuneza desvoltarea culturai staturiloru, suntu totu odata si datatorie de mesura pentru existintia loru presinte si viitoria. Acea misiune a coronei s. *Stefanu*, ca d'ins'a sê fie mediulocitoria între oriinte si apusu, a conditiunata si conditiuneza si asta-di durat'a ei. Austria a luat asupra-si impreuna cu corona si detorintia politîcei celei naturali a acelei-a. Daca Ungaria s'a retienutu cu atãta consecintia sub regimulu celu absolutu in urm'a drepturiloru nostre constitutiunali, de la misfunea orientale oferita prin providintia, reintregindu-se legile nostre ea trebuie sê primêscã éra-si conditiunile politîcei nostre celei naturali, a acelei politîce, a carei stegãri nu suntu numai semintiele germane si magiare, ci corona s. *Stefanu*, carea lucra cu ajutoriulu acelor natiuni, cari in oriinte se tienu de ras'a lui cumnatita; Ungaria nu va implini neci odata conditiunile viitorulu seu, daca considera cestiunea orientale de periculu, in locu de a o considerã de o conditiune ponderosa a marimeii sule venitorie. Multi credu, dloru, cã acesta politîca smintita, pentru cã a devinitu d'in politîca eschisivu austriaca politîca magiaro-austriaca, prin acêst'a schimba pusetiunea si delãtura periculi orientali. Domnii miei! candu acesti periculi, — dupa cum credu unii, ce'a ce eu negu — ar' provocã unu contrastu între semintiele de popore si beserica, atunci cãte-va date statistice suntu de ajunsu spre a documentã, cã proportiunile de potere — pre langa tota aliantia cu imperiulu germanu, — inca-su pre neegali, cãtu sê li sê pota opune numai cu forti'a brutã. Acestu periculu s'ar' potê preveni numai prin o politîca edificata pre unu liberalismu adevertat, care prin deplin'a respectare a natiunitatiloru ar' duce institutiuni liberale cãtra oriinte. Luandu-se in acestu intielesu cestiunea orientale ea nu pote avê de urmare neci unu periculu, totu-si cu respectu la venitoriulu nostru, — *indrasnescu a sustienê*, cã d'ins'a e unic'a conditiune a independintiei pretinse in interesulu patriei nostre in proieptulu de adresa, a carei realisare e totu atãtu de ponderosa si pentru Austria. Pentrucã, dloru, esperintia ne-a invetiãtu, cã castigarea drepturiloru e multu mai usiorã decãtu conservarea acelor'a.

Spre a le sustienê pre aceste, e de lip'a realisarea unei aliantie nu cu imperiulu germanu, ci inainte de tote cu poporele sorori, cu poporele cari alãndu-se sub acea constitutiune cu natiunea magiara impartira de seculi fericirea si suferintiele. Da, Domnii miei! depinde de la noi, ca acesta confederatiune sê fi duratoria si poterica, daca dreptulu si ecuitatea stã pre langa noi. Deci, dloru, sê adresãmu centralistiloru natiunei o epistola de abdicere solemnã, in care sê dechiarãmu, cã noi nu recunoscemu nupãi o natiune ci mai multe popore. Onorata casa, acêst'a e parerea mea politîca asupra alineei 16. Fitiã

cu dvostre cari sunteti esperti in dreptulu publicu alu tiei, e de prisos a areta că espresiuinea in singulariu aici e nedrepta si d'in punctu de vedere alu dreptulu nostru positivu. Institutiunea nostra patriotica cunosce mai multe popore sub coron'a S. Stefanu. In adeveru Croatii suntu o natiune, recunoscuta ca atare si in proieptulu de adresa. Transilvani'a alu carei dreptu publicu formeza o parte integritoria a propriului nostru dreptu, pentrucă a primitu o legelatiune comune cu Ungari'a, nu si-au pierdut vechiele sale drepturi; Transilvani'a e una natiune recunoscuta, ele devenira asiè dara popore ale Ungariei. M'ar' dore forte, candu natiunea sërba, recunoscuta ca atare prin onestele legi ale lui Matia celu mare, prin solemnele diplome si contracte mai tardie a coronei ungare, recunoscuta si in adresa d'itei d'in 1861, de acum inainte s'ar' despoia de acestu nume. Dupa ce dara in intielesulu legiloru si constitutiunei nostre sub coron'a lui S. Stefanu traescu mai multe natiuni si aceste trebuie tote amintite, intrebuatierea singulariului e nedrepta si ar' potè presupune unu casu de precedintia, care in interesulu pazei trebuie sè-lu incungiurâmu. Asemene ingrigire sternesce in mine intrebuatierea fatalelu singulariu si in privint'a natiuniloru d'incolo de Lait'a. Acolo asemene sustau — in fakta si legalmente — nu numai o natiune ci mai multe. Noi cari luâmu de punctu de manecare sanctiunea pragmatica spre recastigare nedreptintiei dreptulu nostru — vomu intielege cu multu mai bine acelu contractu intre statu si natiune, decâtu sè potemu fi in indoiele, si baremi numai pre unu minutu, in privint'a modalitatiloru noiei sale aplicari la tierete d'in colo de Lait'a.

Nu ar' fi loculu sèu aici a me dîmite la o desfasurare propria a acestei conventiuni internatiunali, totu-si atâta potiu sustienè, că scopulu sanctiunei pragmatice nice de câtu n'a statu intr'ace'a, ca se aduca la validitate si sè sanctiuneze domniea unei natiuni sengeratece d'in coce de Lait'a.

Noi, cari in privint'a coronei S. Stefanu ascriemu santiunei pragmatice o putere garantatoria, cum ne potemu senti indreptati a denegà sanctiunei pragmatice chiar' ace'a-si putere garantatoria in respectulu unei alte corone, d. e. a coronei boemice a sant; Venzelu? Si nu o facemu noi acèst'a, dloru, candu amintîmu numai de una natiune acolu unde scimu bine că esistu mai multe natiuni. — Departe sè fie de mine a crede, că in acesta casa, carea tiene asiè de susu stindardulu libertatiei si progresulu, aru potè ajunge la domnie atari opiniuni pre cari moralulu publicu le judeca si le condemna. Chiaru pentru acèst'a dorescu si ceru, ca manifestatiunile nostre cele loiali sè apara naintea lumei in cuprinsulu loru determinatu èr' neci decâtu reu intielesu.

Deci rogu pre o casa sè binevoiesca a primi propusetiunea mea respectiva.

Vorbirea lui Aloisiu Vladu

(tiena in sied. casei repr., d'in 20. faur.)

Me dore forte, că condeputatulu Stratimiroviciu fiindu morbosu a vorbitu atâtu de necetu, câtu o. reprezentanti ai casei integri nu-i-au potutu audi bine cuvintele: pentru-că sum convinsu, că daca le potea audi, aru fi mai derepti câtra principiele, care le-a desfasuratu d'in punctu de vedere mai inaltu politicu.

Multe vorbe am auditu in acèst'a casa despre deslegarea intrebarei orientale. Acum iertati-mi domniloru! natiunea magiara nu va potè deslegà intrebarea orientale numai cu natiunea germana, ci precum bine a desfasuratu condeputatulu Stratimiroviciu o va potè deslegà la tempulu sèu, deosebitu cu ajutoriulu natiuniloru, care locuescu in patri'a acèst'a si cari au consangeni in imperiulu otomanu la numeru peste milione. Adeveratu că e departe inca tempulu acelu-a (sè audimu), dar' daca orecine-va e morbosu si ne ingrigimu despre mortea lui, ce s'ar potè intempla cu aceea diferentia inse că, precum e scurta si treacătoria viet'a individulu, viet'a natiuniloru e lunga si durabile, si asiè inca peste lungu tempu potè urmà acelu momentu (sgomotu), nu strica a ni aduce aminte si de acei-a, cari au pretensiuni la ereditate si cu a caroru ajutoriu s'ar' potè incapè la ereditate pe calea si modulu celu mai sicuru.

Cumca natiunile locutiore in ast'a patria si in cartea de legi (corpus juris) inca sunt recunoscute de natiuni: a desfasuratu cu ocaziunea trecuta condeputatulu Dobranschi si in asta privintia nimene nu l'a potutu deminti d'in cartea de legi. Vetii dice d'ora că cuvintele si intielesulu acestei legi acum e obscuritate invecitata (avas obscuritas)! dar' io credu că tocm'a acèst'a on. casa care si pan'acum a desvoltatu nepartialitate cu predilectiune (!) si delicatetia (!) nespusa (!) fatia cu natiunalitate: tocm'a acèst'a o. casa si fie care membru alu ei se va nesul la tempulu sèu, candu va veni pe tapetu deslegarea causei natiunali, a-i dà atare intielesu, care l'a datu articulu respectivu alu cartiei de legi, si prin despusetiune de lege a statornici ce a esprimat mai nainte condeputatulu tratî-

miroviciu. In Ungari'a dereptu că se intielegu a-di sub numirea „politica magyar nemzet“ tote natiunile locutiore in patri'a acèst'a, dar' credu, că magiarulu nui-deroga, daca acum este vorb'a despre egalitate in drepturi, considerandu si pre celelalte natiunalitati asemene egali cu sine, sè le atinga in adresa si pan'atunci, pana candu se voru asicura acèste prin lege de egal indereptatite cu cea magiara, pentru-că io nu intielegu egalitatea in drepturi numai asiè, ca acele sè fie egali numai la portarea greumintelor s. c. l., ci ca ide'a egalei indreptatiri sè se estinda intracolo ca sè se dee ocaziune veri carei natiuni in cerculu care i-compete dupa dreptu spre desvoltarea natiunalitatii sale si sè pota esiste sub nume propriu. Concedu, că inca n'a sositu tempulu deslegarei acestei cestiuni, dar' nu se potè ignorà nice sugrumà de totu (agyon ignoralni vagy agyon szavazni nem lehet) prin votisare ide'a adusa odata la lumina si asiè ce-va neci că e consultu, deci d'in parte-mi me dechiaru că partinescu parerile condeputatulu Stratimirovics. (Sè votâmu!)

San-Nicolaulu-mare, la San-Tóderu
1866.

De si arbitrariile recriminari ale unoru coreligiunari ai nostri, frati Sërbi; inspirate de egoismu, mai vertosu in contra-ne aruncate, fatia cu cestiunea bisericelor mestecate in comunu edificate, nu meritèdia a se luà in consideratiune; de si câtu mai urgente, sperâmu a ne infatisia inaintea comisiunei miste carea va deslegà nodulu gordianu alu acestei probleme de mare importantia; regulandu relatiunile interne si externe, respectandu adeverulu, totu-si cèndu in nrulu 8. alu diurnalului serbescu „Napredacu“ (rom. „Progresulu“) unu articlu suprasmnatu de A. A. unde autorulu, cu naratiuni triviale de pe strade culesce, demustra intre altele că: Romanii la edificarea bisericèi n'au contribuitu „nici o pòtora?! nu potè resiste unoru sentiri ce me revolta candu vediu pre romani insultati in modu nemeritatu si adeverulu palmitu.

Cu voi'a on. Redactiuni facu cuviinciosele reflesiuni la articulu mentiuatatu dovedindu cu documintele recerute, esistint'a romaniloru in comun'a S.-Miclesiulu-mare inca mai nainte de edificarea bisericèi subversante, pe de o parte; pe de alt'a contribuirea romaniloru la aceea-si, cu manile, cu caràle, si cu bani la edificare, in frumsetiare si reparare interiore si esteriora, spre a rusinà pre autorulu intreprinderiloru vitiose de ne-adeverulu loru, si a ne respectà in viitoriu remanendu frati si amici „Clara pacta boni amici.“

Că-ci precum lumin'a nu o incape intunèrculu, asiè nici pre adeveru minciun'a. — Cunoscutu e in lumea larga, că precum romanii in genere si-tragu originea de la coloniele romane, de imperatulu Traianu la anulu 105 dupa Cristosu in coce aduse; asiè si romanii banatiani in specie. — Si precum scimu că romanii au esistatu in Banatu cu multu mai nainte de venirea corelegiunariiloru nostri sërbi; asiè protocolulu matriculariu d'in anulu 1747. d'in beseric'a nostra ni e dovada si documentu eclatantu de adeveru, că romanii in comun'a S.-Miclesiulu-mare langa cetatea lui Optum (Actumu), nainte de cladirea besericèi au traitu si inca in numeru insemnatu cam unu spatiu de 39. ani, fiinducă biseric'a porta in fati'a turnulu inscriptiunea „Anno 1787.“ — In amintitulu Protocolu nu numai că se afla o multime de romani inscisi, ci inca ce e si mai favorabilu pentru noi, numele unora si in limb'a romana precum: Ivascu, Vinganu, Opreanu, Ireannu; era altii in cea serbesca. Caus'a scrierii romanesce pre mai multe pagine a fostu preotulu romanu Radu Brancovanu de pia memoria careca romanu de nascere, si-a trasu originea sa de la nobile familia a principiloru tierii romanesci de unde ni spune traditiunea că au si venit; a caruia nepoti si stranepoti demni de totu respectulu, se aflà si in presente vietuindu in comun'a nostra ca concetateni; de si dorere! nu mai figurèdia ca romani, ci immultindu numerulu coreligiunariiloru nostri; éca esemplulu cumu s'a serbitu mai multe familie nobile romane prin suprematisarea serbesca.

Dupa Brancovanulu a urmatu mai tardioru nemoritoriulu Popa Ioane Tunsulu rectius Molnar de Sadu nascutu in Transilvania, despre care istoria besericesca dice, că acusatulu fiindu de uniti si de Dionisie Novacovicu eppulu; tieundu-se nevinovatu s'a dusu la Vien'a cu fratele sèu celu mai micu Joannichie Molnaru doctoru si profesoriulu medicinei de ochi, barbatu d'intre cei mai renomiti in Ardealu unde prin ordnatiune sè nu se intorca in Ardealu, remase in Banatu in S.-Miclesiulu-mare, unde si-fini dilele vietiei sale. — Si de buna sema, aci se afla immormentatu, d'in a carui-a urmatu se mai afla venerab. preotu Mihailu Molnaru d'in comun'a Cianadu.

Astfelu cine ar' potè negà că nu ar' fi fostu romanu? mi-va ertà d. coresp. A. A., că nu pe la anulu 1846. a auditu romanii in biseric'a câte o ectenie

in limb'a romana ci cu multu mai nainte, că-ce avendu preotu primitivu d'in Romania era succesivu d'in Transilvani'a, voru fi servitu cultulu domnediescu si in limb'a sa materna; ba dupa cum am memoratu mai susu au si scrisu romanesce.

Nu se potè negà, că dnulu corespundinte, prin asertiunea aceea a voit a afirmà că: ierarci'a serbesca in unele locuri curate, era in cele mestecate pretotindenea a suprimatu limb'a romana, abusandu cu dreptulu besericescu; asiè si in beseric'a nostra voru fi fostu violintie dupa arbitriulu d'insiloru; totu-si contra apucaturiloru nedrepte romanii la tote ocaziunile s'au luptatu cu energia!

Ideele dsale dara despre noi romanii precum ne-amu convinsu suntu confuse, suntu pe câtu se potè de ratecite, si efronter'a de ale publicà, de a le eternisà prin tîpariu e dictata de intolerantismu, egoismu si ignorantismu insotitu de tendintie malitiose, uitandu că pretinde a fi „lumin'a lumei si sarea pamentului, si că moralulu dice: ce tie nu ti place altuia nu face.“ Ca nu cumva prin tacere „consentire videdear“ am fostu constrinsu a argumentà astfelu esistint'a stramosiloru nostri nainte de intemeierea besericeci, ca si pana la comisiune, se stralucesca adeverulu in deplin'a sa splendore!

Ba, fiindu ei precumu si noi urmatorii loru, in maioritare absoluta si cu averi indiestrati precum familli'a Luconi, carea ni spune traditi'a a fi donatu besericii campan'a cea mai mare si pre care chiar' si fratii sërbi o recunoscu de romana, cu numirea originale: Vla Luca.

Suntu si unele documinte in arciv'a contelui Naco in locu, in care la tempulu sèu se potè vedè perceptiunile si erogatiunile pe atunci relatiunate, candu au fostu epitropu Macenicu si altii.

Deci fiindu romanii in numeru insemnatu, si cu averi indiestrati, d. e. Bogdanu, Farca, Oprescu, s. a. ce voru fi facandu ei la cladirea besericeci ve intrebu d. coresp. A. A.? Voru fi standu cu manele in sènu, voru fi acceptandu primire d'in indurare in beserica dupa 10 ani? (că in atâta restempu ni-se spune că s'a edificatu.)

In câtu cunoscemu traditiunile, in câtu pana in anii trecuti au vietuutu romani, carii cu inse-si manele loru, cu carale loruau trasu materialulu besericeci, si si-au depusu banii loru, ce a ce va documentà protocolulu inventariule de atunci dupa spunerea acelor'a, d'in care se va vedè mai chiaru cine câtu a datu? — Inse unde se afla acelu protocolu? stim. coresp. alui „Napredacu“ ni spune că lipsesce?!? de ora-ce nemoritoriulu preotu „Stefanu Ilievu“ l'a furatu!!! (sic.)

O lume, lume! judeca asta furatura contr'a poruncei a 8-a alui ddiu si a 8-a a besericeci! O Dne! Dnedieule! descopere si asta furatura, ca pre cea d'in fabric'a Timisorei de la beseric'a S. Giorgiu! ca se ne pota d. coresp. A. A. dovedi, că „n'amu contribuitu nici unu cruceriu.“ Altcum dupa resolutiunea imperiale, e in periclu de a se cede beserica maioritatiei, era aceea o facu romanii, si apoi ce revedere! ce evnemintu ne acceptatu! „O praeclaros Custodes“ etc.

Proverbiulu dice: „de mortuis nil nisi bene“ era bravulu odineora preotu Ilievu de pia memoria neci in momentu n'are pace! si pentru ce? pentru că si-a amatu natiunea, pentru că la in frumsetiare interiora a besericeci d'impreuna cu romanii cei multi contribuitu, s'a nesuitu a scrie tote iconetele de partea stinga romanesce ca totu romanulu privindu ceriulu besericeci sciindu se pota ceti; seraci natiunalisti romani voi in vietia ati fostu persecutati, terorizati, despoiatu, si arestati pentru dielulu vostru celu santu (bine că dora si pentru orece nebagari de sema); era acumu dechiarati si inovatiti de furi si mai scie bunulu domnedie ce?! Inse „dormiti in pace maretie umbre“ că domnedie va judecà faptele vostre!

Mai departe la re'noirea turnulu fiindu romanii mai multi, au si contribuitu mai multu, ce scimu d'in esperintie că in tota domineca, si serbatorea totu mai multu se aduna de partea stinga; asiè si atunci adunandu-se grâu, s'a prefacutu in bani, unii era-si au datu bani, totu-si ce sè vedi? in list'a donatoriloru, s'a pusu numai sërbi, si era sè se puna in mârulu crucei spre documentu, de nu observau bravii romani fostulu jude comunale Eutimiu Buneiu, Vlasiè Botta, Moga, si Dogariu; carii vedindu abusu repausatulu protopopu Arsenie Predragovits protestara energiosu, si numai asiè le succese a vedè alta lista inscriindu-se si numele donatoriloru romani langa a le fratiloru serbi.

De acestu calibru suntu documintele, cu care ne insulta că n'amu datu nemicu, si de amu mai remanè unu seclu si jumetate si de amu mai da pe câtu amu datu, totu aru dice: că n'am datu nemicu! apoi ast'a insemnedia că n'amu datu neci „unu cruceriu“, că e beserica numai de ei zidita, că ori e dreptu si adeveratu ori nu, noi vrendu nevrendu se esimu d'in beserica, numai pentru cuventulu că beseric'a e aloru si pentru că domniiloru loru asiè li-aru placè! O ce minunata dreptate, — dreptate strigatoriã la ceru, — dreptate serbesca — scosa d'in proverbiulu de care

se folosesc si acum unii d'ntre domnitorii dicându — cătra romani: fratiloru! totu ce e alu vostru e si alu nostru nu inse si viceversa ce e alu nostru e si alu vostru era pre „proclero oteto“ afurisitu ce erăpitu lu-camu dieuita.

Dar' neci noi nu stămu cu manele in senu căci „frate de frate dar' brândi'a e-pe bani.“

In fine dechiarediu că beserec'a fiindu edificata in comunu, e grandioasă, frumoasă, si filigrama; ingradita cu fieru, are posesiune $\frac{3}{4}$ sesiune de pamentu in comunu cumperatu, scola si gradina, si 2. parti de fii sufletesu romani, cam la 3,600 si serbi o parte.

Scimu că grigea coreligionariloru frati a unor'a (respectu cui se cuvine fiindu că me retienu de la insultari că-ci de acele porte grigie strainii) se datădia numai de candu Maiestatea Sa bunulu imperatu — s'a induratu — pre-gratiu a ne restitui vechi'a nostra Mitropolia si prin Diplom'a d'in 8. iuliu a. tr. a ne anesă d'ficesei romane a Aradului. Nu le potemu impută deore ce: Cicero pro domo sua, dorimu numai ca pana la comisiune sē nu ne prostituedie in publicu, si tragandu si focu la ol'a sa, sē nu verse pre a nostra.

Romani numai dorescu a fi fii adoptivi, ei dorescu a se strapune adeveratiloru sēi parinti ca si cei d'in comunele curate, cu atātu mai verosiu cu cătu — noi amu suferitu — mai multu. Inse cu cătu — amu rabdatu mai multu — cu atat'a mai dulce va fi mangaerea; că-ce nu scie ce i-dulce cine n'a gustatu amarulu. Atātu de astadata, cu ace'a observare că de va intreveni lips'a voiu mai respunde cu reserva insultăriloru arbitrarie daru si pana vomu fi definitivu strapusi prin comisiunea mista, preiubitulu Arcipastoriu Il. Sale D. Procopiu Ivacicovicu sē ajute d'dieu dereptaciei, si sē oprescā nedreptatea. Dixi et salvavi animam meam.

Georgiu Buneiu
preutu rom. gr. or. in locu.

Alēgereā reprezentantului dietalu in Tinc'a.

(Urmare)

Alegatorii lui D. sosira toti in Tinc'a inca in 25. sēra, toti fura adusi cu carutie pe spesele candidatului, toti fura prevediuti cu mancāri si beuturi si incortelati prin Tinc'a.

Totu in ace'a-si di sosise si o compania de venatori ces. reg.

Alegatorii lui G. neavendu, ne potendu ave cortelu in orasiu nu venira pana in diu'a alēgerei, totu atunci sosi si dlu G. insotitu de căte-va rude si amici ai dnei sale, si descalcā la negotiatoriulu C. care-i oferise cortelulu inca nainte de a sosi in Tinc'a.

Partid'a lui G. a venitu de a casa in ordenea cea mai buna fie-care comuna cu flamur'a sa; comunele ce erau d'intr'o parte se acceptau un'a pe alt'a, si candu intrau in Tinc'a erau la olalta cu sutele, imposita erā intrarea loru d'in tōte partile, romanasi uitase deocamdata nenorocirea dela alēgereā cea d'antāia, si incuragiati de bravii sēi conducatori, favoriti si de ceriu prin unu tempu ca de primavēra, veniau voiosi, horindu si saltandu, mai fie-care comuna si-avea cimpoiasiulu sēu lautariulu sēu.

Romani inca la alēgereā cea d'antāia se dechiarase, cumca voru merge si la a dou'a alēgere, inse nu voru intrā in orasiu unde suntu incungiurati de inimici, ci se voru asediā pe siesulu d'in josu de podu.

Tinc'a e situata pe unu dealu, la polele dealulu curge Crisiulu negru, unu siesu mare se estinde de la Crisiu cătra Belfiriu etc. cam pe la mediulocu e acestu siesu taiatu prin unu canalu de mōra, atātu peste Canalu cătu si peste Crisiu este edificatu căte unu podu, intre Crisiu si intre canalu dara au ocupatu locu partid'a lui G. podurile le-au ocupatu ostasii si asiē partid'a contraria s'a potutu numai sē se uite la a lui G. d'in departare, dar' se vina in atingere cu d'ins'a numai atunci i-erā cu potintia candu mergea căte o comuna la votare.

La 10 ore s'a inceputu votarea, nainte de inceperea votarei s'a aretatu domnulu G. partidei sale unde fu primitu cu celu mai mare entusiasmu atātu a fostu de numerosa acēst'a partid'a, in cătu in 3. locuri a trebuitu se stee si sē cuvinteze ca sē-lu pōta aud' toti.

Pe scurtu li-a cuventatu cumca de si contrarii latise faim'a despre d'insulu că s'aru fi lasatu de candidatura elu a venitu in persōna ca sē se convinga alegatorii despre neadeverulu acelei faime, li-a multiimitu pentru alipirea ce o au cătra d'insulu, i-a incredintiatu cumca li-va fi sinceru interprete si adeveratu representante alu poporulu romanu, i-a rogatu sē fie in lenisce, sē se ferēscā de veri-ce demunstratiuni, candu voru merge in susu se nu-i strige neci macaru numele lui, ci sē mērga in pace sē voteze fie-care pe cine va voi.

Insufletirea poporulu nu se pōte descrie, increderea in candidatulu si conducatorii sēi erā nemarginita, victori'a sigura, că-ci acēst'a nu mai atēnā de

cātu de la paciintia alegatoriloru, adeca de acolo ca alegatorii sē nu parascesca loculu pana dupa votare, ceea ce considerandu caracterulu celu tare alu romanulu, si impregiurarea că ceriulu inca tiene cu caus'a nostra, dandu-ni unu tempu frumosu, scutindu neinfestati in largulu sēu bratiu pe reprezentantii causei drepte, cari inse in acestu orasiu coruptu nu aflau scutintia, eramu convinsi cumca se va implini.

Erā di de vineri, poporulu nostru postia si-si petrecea voiosu ne conturbatu, unica impregiurare ce a profanatu „lăgarulu romanescu“ (ungurii lu numiau Oláh lager) au fostu cele siese vite ce s'au omoritu intre d'insii (că-ci loculu detaiatu erā peste podu) pentru alegatorii lui D. Pōte că D-istii cugetau că si acēst'a erā unu modu de cortesiada, ca celoru ce flamendiescu si insetosiedia pentru dreptate se li arete cătu de bine li merge celoru ce tienu cu domni, inse nu si-au ajunsu scopulu, că-ci romanii si-bateau jocu de d'insii si de pescele cu carii si-tractēza cati-va romani corupti Vinerea.

S'au incercatu ōmenii lui D. mai de multe ori sē strabata peste podu, inse fura respinsi prin militi'a care aveā instructiunea a nu lasā sē intre la G. ōmenii d'in partid'a lui D. si asiē tōta sperantia li mai remase in aceea numai că durandu votarea multu tempu G-istii se voru urī a asceptā sub ceriulu liberu nemancati si voru merge a casa nainte de votare. Ast'a ar' fi fostu lucru cam firescu la nesce ōmenii indiferenti, inse romanii si in asta privintia au doveditu că sciupretiu acestu dreptu santu, si desl a duratu votarea 33 de ore neinteruptu, adeca de Vineri de la 10 ore demanēti'a pana sambata la 7 ore sēra, ei totu-si flamandi si setosi au statu pana in fine. Intr' adeveru erā unu lucru petrundietoriu a vedē acēst'a alipire, a vedē cumu alegatorii lui D. se imbuiba in mancāri si beuturi, sub totu decursulu alēgerei suntu prevediuti cu cortelu, afara de aceea incarcati cu promisiuni; de alta parte pe ai lui G. amenintati prin oficialii dominali cu denegarea celoru mai trebuintiose in vietia, doue dile si o nōpte postindu in campulu liberu in tempu de iērna, că-ci cea mai mare parte n'a venitu pregatita pe atāt'a tempu, sambata demanēti'a nu mai aveā neci pane, erau forte multi si chiaru fāra vestiminte de iērna, si totu-si nu numai că nu treceau de ceea parte; ci intr' adeveru si-esprimau indignatiunea pentru acea cumperare de suflete, si ei rabdau cu paciintia fāra neci macaru a oftā alta remuneratiune de cătu invingere. Perseverantia loru, alipirea loru, au fostu si remunerate de asta data cu rezultatulu doritu, că-ci sambata sēra la incheierea votarei dlu G. avu 1169. de voturi, era D. numai 716. asiē dara reportara invingere stralucita, invingere asemene carei-a nu credu sē fie fostu alt'a in intrēg'a tiēra.

Deridietorii romanulu remāsera rusinati, cei ce se laudau cumca cu 1. itie de vinarsu cūmpera 20. de romani, sambata dup'amēdia-di desperati se carau cari in catrāu, cei ce se pregatiau se mērga la balulu Dezsōstiloru remāsera cu budiele inflata, n'aveau spere de bucurie.

Camu cătra căpetulu votarei, se latise faim'a, cumca D-istii fiindu-li sigura caderea, de cătra sēra vr'o 25. voru trece Crisiulu calare, voru navali asupr'a romaniloru, si pana va sosi la d'insii militi'a va fi confliptulu gat'a, er' cei de susu d'in acestu motivu voru esoperā sistarea alēgerei.

Acēst'a se aduse la cunoscentia presiedintelui alēgerii prin d. M. St. facandu pe dlu presiedinte respundietoriu pentru tōte eventualitatile, presiedintele facu despusetiuni ca militi'a pe tiērmurele Crisiulu sē se immultiēscā, informandu-se despre acēst'a si comisariulu de securitate d'in Salonta d. Lakatos Sāndor, elu inca s'a dechiaratu cumca fiindu elu viu, in Tinc'a nu se va potē escā confliptu, si de locu a facutu despusetiunile de lipsa pentru asigurarea bunei ordeni.

Atingandu ac' persōna susu-mentinatulu domnu comisariulu de securitate, me sentiulu indetoratu a-lu laudā in publicu, si a marturisi cumca sub decursulu aceste alēgeri s'a portatu a unu barbatu dreptu, energiosu si nepartialu, bun'a ordene i-se pōte cu totu dreptulu fōrte multu atribui neobosintiei si energiei Dneii sale.

Cu tōte despusetiunile energiose faimele inspaiementatiōrie nu voiau sē incete, si romanii carii erau acum'a cu victori'a in mana totu mai aveau frica că partid'a contraria va provocā vr'o desordine si se va sistā alēgereā, conducatorii romaniloru deci a decisu sambata cătra sēra ca pe alegatorii, carii au votatu — că-ci ei neci dupa votare nu parasiau „lăgarulu“ — sē-i tramita cătra casa era patru comune ce nu votase sē le aduca susu si incungiurate de militia acolo sē ascepte căpetulu. Asiē s'a si urmatu, bietii romanasi desl asceptau cu doru finea ca sē-si vēda si ei cu ochii rezultatulu osteneleloru sale, totu-si s'au plecatu voiei conducatoriloru sēi, si in cea mai buna ordene, sub stēgurile sale horindu si jocandu perasira Tinc'a.

(Va urmā.)

ROMANIA.

Primimu d'in Bucuresti urmatoriulu manifestu.

Romaniloru!

Acum siēpte ani ati aretatu Europei, ce pōte patriotismulu si virtutea cetatienesca. D'in nenorocire v'ati insielatu in alēgereā Domnului, chiamatu in capulu natiunei. Anarci'a si coruptiunea, calcarea legiloru, deconsiderarea tierei in launtru si d'in afara, risipirea averei natiunale, erau principiile ce conduceau acestu guvernulu vinovatu.

Asta-di elu nu mai este.

Romaniloru! ati suferitu pentru a aretā lumii pana unde merge rabdarea vostra. Acum inse cup'a a fostu plina. Timpulu a venitu si voi v'ati aretatu demni de stramosii vostri.

Soldati! Patriotismulu vostru a fostu la inaltimea situatiunei! Onōre voa! Cu totii, armie si poporu, vomu sustine drepturile patriei, legalitatea si tōte libertătile publice precum se practica in tote tierele civilizate si mai alesu in Belgia.

Romani! locotenentia princiaria va sustiene regimulu constitutiunale in tōta intregimea lui: elu va sci departā de la altariulu patriei ori ce ambitiune personale, si va mantiene ordinea publica.

Romani! Prin alēgereā Principelui strainu ca Domnu ala Romaniloru, tote voturile rostite de Divanurile ad-hoc devinu unu faptu indeplinitu.

Romani! Aveti credintia tare in Dumnedieu si viitoriulu Romaniei este asigurat.

Datu in Bucuresti, la 11 Fevruarie st. v. 1866.

Locotenentia Princiaria; Generalulu Nicolae Golescu. In absentia domnului Lascaru Catargiu, Dimitrie Sturza, adinterim. Colonelu Haralambu.

Presiedinte alu Consiliulu, Ionu Ghica.

Ministru d'in Intru, Dimitrie Ghica.

— Justitiei, Ionu Cantacuzinu.

— Finance, Mavroghene.

— Culte, C. A. Roseti.

— Lucrāri Publice, D. Sturza.

— Resbelu, Leca.

Dechiaratiune.

Unu coresp. d'in Biharia acusa intr'unu nru de estu tempu alu diurn. „Concordia“ pre prē on. dnu protopopu Simeone Bika, ca si candu eu i-asiu fi datu acestui-a 1200 de flor. v. a. ca sē cascige in partea mea pre alegatorii d'in cerculu Alesdului asupr'a caror'a ca protopopu are influintia.

Dupa ce in cerculu Alesdului fui suscrisulu alesu de deputatu cu majoritate de voturi contra candidatulu de deputatu Iosifu Romanu, me sentiulu nu numai chiamatu, ci mi-tienu si de deforintia a absolve pre numitulu dnu protopopu Simeonu Bika de acesta acusare resp. calumnia neintemeiata.

Dechiaru dreptu ace'a spre rectificare-i, că eu n'am datu nemie'a amintitulu d. protopopu si cu atari donuri neci nu m'asiu fi incumetatu a me apropiā de elu; dechiaru si ace'a, că elu nu pentru că a fostu coruptu sēu pentru donuri a statu pre partea mea ca neromanu, ci acēst'a o fece indēmnatu de inim'a si sufletulu sēu celu nobilu; de ora ce elu ca preutu romanu de omenia cu simtieminte magiare, si cu ocastiunea dietei d'in 1861. si-au documentatu simtiemintele-i loiali fatia cu natiunea magiara, si asiē e calumnia si ace'a ce scrie in contra-i totu in „Concordia“ condeputatulu lui deodenora dnulu protopopu alu Borosineulu Ioane Pap, ca si candu adeca, prot. Bika numai acolo si-ar' intrebuintia activitatea, unde vede cascigu materiale.

Cu acesta dechiaratiune am detoritu adeverulu si sentiulu de onore vatematu alu dlu Simeonu Bika.

Pest'a 26. faurariu 1886.

Conte Eugeniu Zichy*)
deputatu dietale alu cer. Alesdu,
cottulu Bihariei.

*) D'in Transilvani'a s'au alesu de deputati la diet'a d'in Pest'a urmatorii: c. Ales. Bethlen si Carolu Torma in cot. Solnoculu int., Iosifu Hosszú si Carolu Zeyk in cottulu Clusiuulu. Ioane Moldovanu in Vizogn'a, Ioane Alduleanu si Mateiu Popu Grideanulu in distr. Fagarasiulu, Ioane Antoneli d'in orasiulu Fagarasiu. Dr. Lazaru Petcu in cottulu Huniadorei. In Gherla: Simay si Gajzágó. In Olāhfalu: Ioane Gál; S. St. Giorgiu: Paulu Kálnoky, in Breticu: Em. Gábor.

Responsu: DD. Al. Silasi, Bistritia si I. Popovicu, Logosiu: Prenumeratiunile DVostre se computa de la nrulu care l'ati primitu. Spedit.

*) Faim'a, sēu precum dice d. conte calumnia că d. protop. Bika ar' fi primitu mita au esitu chiaru de la fratii magiari. Concordia au impartesitu ceea ce graiā limbele cele rele prin Oradea-mare. Crēdemu că acesta dechiaratiune a nobileulu conte face de prisosu ori ce observatiune d'in parte-ne si on. cetitorii nostri voru fi chiarificati cătu de bine in privintia acēst'a. Red.

Proprietariu si editoriu: Sigismundu Pop.
Redactoru respundietoriu: Alesandru Romanu.